

so 8/6, 19³⁰ hod.

Slavkov u Brna

zámek, Rubensův sál

OLLI MUSTONEN

klavír

rezidenční umělec 29. ročníku festivalu

Koncertu udělil záštitu velvyslanec Finska v ČR, J. E. Pasi Tuominen

program

Béla Bartók (1881–1945)

Gyermekeknek / Dětem / For Children (výběr)

I. řada (č. 16–21)

~ *Régi magyar dallam / Stará maďarská píseň / Old Hungarian Tune. Andante rubato*

~ *Körtánc / Kolový tanec / Round Dance. Lento*

~ *Katonadal / Vojenská píseň / Soldier's Song. Andante non troppo*

~ *Allegretto*

~ *Bordal / Pijácká / Drinking Song. Allegro*

~ *Allegro robusto*

II. řada (č. 26)

~ *Furulyaszó / Pastýřská píšťala / Peasant's Flute. Andante, molto rubato*

Edvard Grieg (1843–1907)

Lyriske stykker / Lyrické skladby (výběr)

Folkeviser / Lidová píseň op. 12/5

Folkeviser / Lidová píseň op. 38/5

Sommerfugl / Motýl op. 43/1

Ensom vandrer / Osamělý poutník op. 43/2

I hjemmet / Ve vlasi op. 43/3

Halling / Norský tanec op. 47/4

Elegi / Elegie op. 47/7

Gangar / Norský selský pochod op. 54/2

Scherzo op. 54/5

Klokkeklang / Vyzvánění zvonů op. 54/6

Bedřich Smetana (1824–1884)

České tance, I. řada

Polka fis moll

Polka a moll

Polka F dur

Polka B dur

Olli Mustonen (*1967)

Klavírní sonáta č. 1 „Jehkin livana“

(jednovětá)

Bohuslav Martinů (1890–1959)

Fantaisie a Toccata H 281

Fantazie. Andante – Moderato – Poco allegro –
Allegro – Andante

Toccata. Allegro

Od roku 1905 se datuje hluboké zaujetí **Bély Bartóka** (1881–1945) lidovou hudbou; vzbudila v něm vědecký zájem a zásadně ovlivnila jeho vlastní tvorbu. Roku 1907 se Bartók stal profesorem klavírní hry na Hudební akademii v Budapešti a snažil se také prosadit jako koncertní klavírista, konkurence však byla příliš silná. Téhož roku v létě podnikl výzkumnou cestu za lidovou písní a v dalších letech podobné cesty po různých krajích zopako-val, včetně dnešního Rumunska a Slovenska. Výsledky své sběratelské činnosti soustředil v edicích, ale také z nich čerpal inspiraci. Celkem 85 skladeb, soustředěných původně ve čtyřech řadách *Gyermekeknek* (Pro děti) vzniklo v letech 1908 a 1909 k pedagogickým účelům. Skladby představují drobné miniatury rozličného stupně obtížnosti. Půl roku před smrtí Bartók sbírku ještě revidoval, některé skladby vyřadil a upravil jejich harmonickou složku.

Také *Lyriske stykker* (Lyrické skladby) norského skladatele **Edvarda Hagerupa Griega** (1843–1907) jsou sbírkou celkem 66 charakteristických drobných skladeb. Vznikaly průběžně řadu let a vycházely postupně v celkem deseti sešitech pod různými opusovými čísly mezi roky 1867–1901. Nalezneme mezi nimi rovněž ohlasy lidových zdrojů, skladateli se podařilo spojit výrazové prostředky romantické hudby s typickou atmosférou norského folkloru. I tyto skladby byly původně zamýšleny k instruktivním účelům a stěží by se našel mladý klavírista, který se s některým ze sešitů nesešel. Podle známé pravdy o obtížnosti v jednoduchosti vyžadují i tyto křehké drobníčky promyšlenou interpretaci.

Roku 1877 vytvořil **Bedřich Smetana** (1824–1884) čtyři klavírní polky. Tou dobou už byla polka obecně přijata jako typický projev českosti v hudbě. Podobně jako maďarský čardáš není však polka

tanec původně lidový, nýbrž produkt měšťanské společnosti jako syntéza různých zdrojů, šotyše (écossaise), oblíbeného na přelomu 18. a 19. století ve Francii a Anglii, galopu (kvapíku), vlivů polských a dalších. Některé ze *Čtyř polek* (*České tance I.*) zazněly poprvé 29. března 1879 v Praze v provedení Emanuela Chvály, o dva roky později k nim přibylo deset dalších klavírních skladeb, pojmenovaných podle českých lidových písní nebo tanců.

Sonáta „Jehkin livana“ finského skladatele, klavíristy a dirigenta **Olliho Mustonena** (*1967) z roku 2004 byla původně napsána pro kytaru. Skladatel okouzlený světem severských bájí a mýtů o skladbě vypráví, že vznikla na podnět kytaristy Ismo Eskelinena, který – v krajině uprostřed finských lesů a divočiny – byl shodou okolností na druhé straně jezera skladatelovým nejbližším sousedem. Pro Mustonena, který dosud pro kytaru nic nezkomponoval, to znamenalo výzvu. Napsal tedy část, která se později stala třetí větou pětivěté skladby. Dalším zdrojem inspirace se skladateli stala historie. Kytara se mu v představách spojila s lidovým drnkacím nástrojem kantele, doprovodným nástrojem starých bardů. Jako naše staročeské pověsti představovaly bájného Lumíra ve hře na fiktivní varyto, zmiňované v *Rukopise královédvorském*, ve finském národním eposu Eliase Lönnrota *Kalevala* (1835) hraje pěvec Väinämöinen na kantele a jeho hudbě naslouchají všichni živí tvorové. Olli Mustonen si připomněl skutečnou postavu posledního finského barda. Jeho jméno Jehkin livana (1843–1911) dalo nakonec název celé skladbě, která posluchače přenese do světa dávných básnických příběhů. Původně kytarovou skladbu skladatel vytvořil v rozšířené verzi také pro svůj vlastní nástroj klavír, a posléze i pro orchestr. Jedná o samostatné skladby, nikoli o pouhé úpravy. V první části vstupujeme do básníkovy obydli a nasloucháme prostým tónům,

necháváme se unést dramatickým vyprávěním, zabloudíme do podsvětní říše Tuonely, kde přestávají platit pozemské zákony, aby nás v závěru zvuk kantele a melodie začátku vrátily do našeho světa.

Fantazii a toccatu pro klavír komponoval **Bohuslav Martinů** (1890–1959) roku 1940, dokončil ji v Aix-en-Provence v období, kdy válečná situace v Evropě byla stále děsivější. Jak psal svému příteli a podporovateli ve Švýcarsku Paulu Sacherovi, „všechno, co píšu, je paradoxně velmi vzdáleno stavu myslí, v němž se nacházíme“. Skladba vznikla pro klavíristu Rudolfa Firkušného (1912–1994) jako dík za to, že skladatele přiměl ještě včas opustit Evropu. Už ve Spojených státech Martinů provedl revizi díla. Premiéru uskutečnil Rudolf Firkušný 2. února 1943 v Town Hall v New Yorku ještě pod názvem *Fantazie a Rondo*. Sazba skladby vychází ze skladatelova neobarokního období, zároveň je však rozloučením s ním, ozývají se lyrické tóny – především v první části, a pronikají i prvky jazzu. Charakter druhé části vyžadující virtuózní techniku zcela odpovídá definitivně zvolenému názvu (z italského toccare – dotýkat se).

Vlasta Reittererová

Foto: Heikki Tuuli

Umělecký ředitel a hlavní dirigent Turku Philharmonic Orchestra **Olli Mustonen** má na současné hudební scéně jedinečné postavení. V návaznosti na tradici velkých mistrů, jako byli Rachmaninov, Busoni a Enescu, spojuje Mustonen své role skladatele, klavíristy a dirigenta ve zcela výjimečné rovnováze a často vystupuje v jedné fascinující trojroli. V této sezóně pokračuje na pozici hlavního hostujícího dirigenta Laponského komorního orchestru, kde kombinuje orchestrální koncerty s komorní hudbou a recitály.

Je pravidelným hostem renomovaných festivalů doslova celého světa, opakovaně je zván k recitálům či za dirigentský pult koncertních domů Jižní Ameriky i Austrálie. Pochopitelně má mimořádně pevné vztahy s hudební scénou a symfonickými i komorními orchestry rodného Finska, včetně Symfonického orchestru Finského rozhlasu, Helsinské filharmonie, Jyväskylän Sinfonia či Sinfonia Lahti, s níž nedávno vydal album Rautavaarových a Martinů klavírních koncertů pod taktovkou Dalie Stasevské. Jeho recitály hostily sály, jako je např. Carnegie Hall, Symphony Center Chicago, Diaghilev Festival Perm, Dresden Festival, Lockenhaus Festival, New York Zankel Hall nebo Sydney Opera House.

Olliho velkou skladatelskou vášní je komorní tvorba, kterou často uvádí společně se svými kolegy; z nedávných kompozic jmenujme např. *Taivaanvalot* (Nebeská světla) pro tenor, violoncello a klavír, která zazněla v podání autora, tenoristy Iana Bostridge a violoncellisty Stevena Isserlise v premiéře v amsterdamském Het Muziekgebouw, následovala úspěšná provedení v londýnské Wigmore Hall a v Hongkongu.

Olli Mustonen se narodil v Helsinkách a ve svých pěti letech začal studovat hru na klavír, cembalo a kompozici. Zpočátku se učil u Ralfa Gothoniho, následně studoval klavír u Eera Heinonena a skladbu u Einojuhaniho Rautavaary.

Jako rezidenční umělec letošního ročníku našeho festivalu se představil na třech koncertech, ve třech uměleckých rolích a se třemi vlastními skladbami: kromě dnešního večera uvedl na zahajovacím koncertě v Kyjově jako dirigent ve světové premiéře svůj *Flétnový koncert*, včera v Boskovicích usedl za klavír a společně s Bennewitzovým kvartetem provedl mj. svůj *Klavírní kvintet*.